

Votaziun communal da dils 18 da zercladur 2023

Project "la pendentia"

Contribuziun finanziala

Visualisaziun "la pendentia" igl atun naven da Mumpé Medel

	<i>Paginas</i>
I. Resumaziun	2
II. Messadi: Project "la pendentia"	3 - 12

I. Resumaziun

La valeta dalla nova punt pendentia:

- Cun ina contribuziun communal da sulettamein 25 % ni frs. 480'000.-- vegn realisau en vischnaunca ina investiziun da frs. 1'900'000.--.
- Ereger ina colligiazion segira independent dil traffic d'autos per Mumpé Medel
- Colligiazion pli cuorta e cun access al traffic public regulau
- Access alla Via Lucmagn en cass da malauras
- Considerabel augment dall'attractivita turistica da nossa regiun
- La pli liunga punt pendentia dil Grischun sco attracziun cun irradiaziun naziunala
- Susteniment dil commerci e dalla gastronomia
- Nova colligiazion da viandar enviers sid e nord
- Valurisaziun dallas perdetgas dil temps, sendas e historias da nossa regiun.

La suprastanza communal ed il cussegl da vischnaunca proponan da conceder il credit da maximalme in frs. 390'000.-- per la realisaziun dil project "la pendentia".

II. Messadi: Project "la pendentia"

Stimadas convischinas e prezias convischins

1. Situaziun da partenza

A caschun da sia seduta dils 25 da mars 2022 ha il cussegl da vischnaunca acceptau unanimamein la revisiun parziala dalla planisaziun locala en favur dil project "la pendentia". Entochen quei termin era vegniu menau atras duas preexaminaziuns cun cantun ed organisaziuns digl ambient per sclarir la realisabladad dil project. Quellas preexaminaziuns han cumprovau che la realisabladad dil project dalla punt pendentia seigi pusseivla cun approbar la revisiun parziala dalla planisaziun locala.

Il project "la pendentia" vegn purtaus dall'Uniun la pendentia, la quala ei responsabla per la planisaziun e finanziaziun dalla punt. La decisiun dils 25 da mars 2022 ha dau grond anim als responsabels da cuntinuar cun las lavurs. Oz sa vegnir presentau in project complessiv e realistic ch'ei elavuraus entochen tier la damonda da baghegiar. Quella ei vegnida inoltrada il schaner 2023 e sesanfla actualmein per tractaziun tiel cantun Grischun. En cass che la finanziaziun ei segirada entochen la stad 2023 e la lubientscha da baghegiar davart dil cantun Grischun ei avon maun, quenta la purtadra dil project da saver construir la punt egl onn 2024. El sequent ina cuorta cronica dallas impurtontas activitads dapi il mars 2022:

- mars 2022:   Approbaziun dalla revisiun parziala dalla planisaziun locala entras il cussegl da vischnaunca.
- october 2022:   Approbaziun dalla revisiun parziala dalla planisaziun locala entras la Regenza grischuna.
- november 2022:   Decisiun arisguard il construir dalla punt e cunquei era dil project concret sebasond sin la submitsiun menada atras igl atun 2022.
- schaner 2023:   Inoltraziun dalla damonda da baghegiar alla vischnaunca da Mustér.
- fevrer 2023:   Scadenza dil termin da publicaziun -> senza recuors.
- avrel 2023:   Approbaziun dil credit pil project "la pendentia" entras il cussegl da vischnaunca cun 12 encunter 2 vuschs.

Sper la planisaziun en detagl ei era la finanziaziun dils cuosts da totalmein 1.9 milliuns francs stada el center duront quei temps. Igl ei vegniu elaborau in concept da finanziaziun ch'ei vegnius persequitau entochen il di dad oz (mira punct 4).

2. Project "la pendentia"

Las informaziuns da basa davart il project ein d'anflar ella brochura sin la pagina d'internet www.pendentia.ch ni www.disentis.ch. El sequent aunc entginas informaziuns complementarar sin tiel project.

Il project dalla punt ei surdaus entras ina submissiun publica alla cuminonza da baghegiar JAKOB – PFEIFER – VON ROTZ&WIEDEMAR cun sedia a Trubschachen. Cun quei che la val da Cufions sesanfla sut protecziun dalla cuntrada, ei vegniu fatg aultas pretensiuns arisguard la construcziun dalla punt.

Il project innovativ ei definius entras la reducziun da material sil necessari, quei che dat alla punt in caracter unic. Plinavon ei il tschabergal previus cun garter special (Webnet) ch'ei ina innovaziun. Il garter surpren la funcziun da segirar ils pedunzs e plinavon stabilisescha e gida el da purtar las forzas dalla punt.

Cheutras ei la pendentia in project unic, filigran e transparent ch'ei optimaus concernent protecziun dalla cuntrada e cuosts.

Visualisaziun dalla construcziun filigrana

Muort la situaziun economica actuala ston las sugas d'itschal vegnir empustadas gia il settember 2023 per saver exequir il project culs cuosts offeri egl onn 2024. Quei pretenda ina planisaziun naven dil zercladur 2023.

3. Valeta dalla punt "la pendentia"

Valeta per la populaziun da Mustér e Mumpé Medel

La nova punt pendentia sur la Val dil Rein Anterior naven da Sontga Gada enviars Ragisch porscha gronds survetschs alla populaziun da Mumpé Medel sco era als habitonts dil vitg da Mustér. Aschia ei garantiu ina colligiazion sempla a pei ni cun stuschar in velo denter Mustér e Mumpé Medel senza stuer serender diltut ella val e da l'autra vart puspei siadora. En biebein 20 minutas ei la staziun da viafier Acla da Fontauna dalla MGB da contonscher naven da miez il vitg da Mumpé Medel, aschia ch'ina colligiazion segira al traffic public ei garantida. Plinavon ston ins buca pli serender a pei atras il tunnel da Mumpé Medel per contonscher il traffic public. Cun viandar

10 - 15 minutas pli ditg sa il center dil vitg Mustér vegnir contonschius. Era el cass da malauras cun ina serrada dalla Via Lucmagn denter il tunnel da Mumpé Medel e Fontanivas ei la colligaziun da Mumpé Medel viers il vitg Mustér garantida.

Da l'otra vart profiteschan ils habitonts da Mustér d'in access sempel allas sendas da viandar da stad ed unviern da l'otra vart dil Rein, alla pista da scursalar da Mumpé Medel sco era ad in'interessanta regiun da turas da skis ni gianellas.

Cun la nova punt vegnan plinavon a nescher novas purschidas el contuorn dalla punt (p.ex. access agl edifices militar a Ragisch per diever da museum) che vegnan era dabien a tuttas habitontas e tuts habitonts dalla vischnaunca da Mustér. Plinavon sa vegnir quintau cun in considerabel augment da hosps dil di che visetan la punt, quei che vegn segiramein era dabien alla gastronomia ed al commerci (mira era punct "valeta turistica").

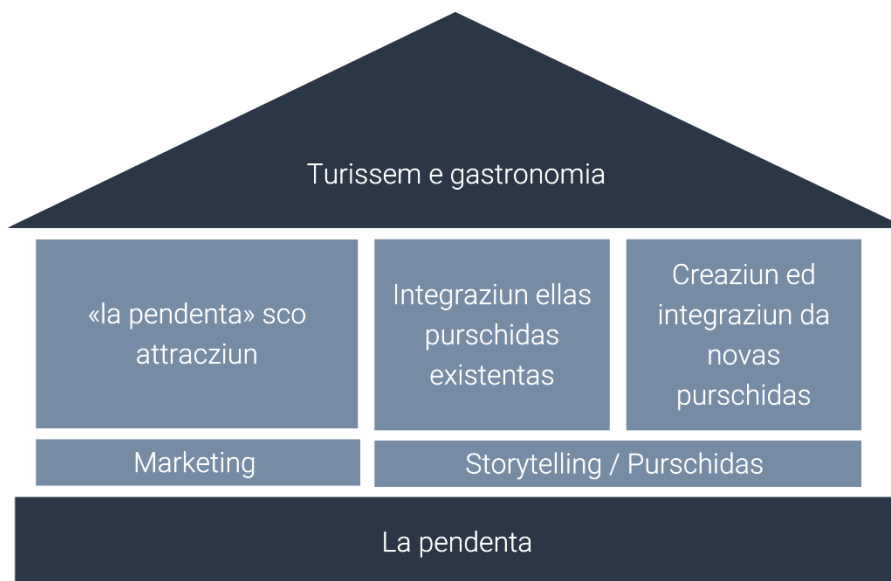

Visualisaziun "la pendenza" naven da Pignola

Valeta turistica

La valeta turistica ei vegnida elaborada en fuorma d'in concept turistic ch'ei d'anflar sin www.disentis.ch (agenda). Il concept determinescha las gruppas en mira e la strategia per valorisar la punt pil turissem. La strategia consista ord las parts:

- La punt sco attracziun
- Integraziun dalla punt pendenza ellas purschidas turisticas existentas
- Creaziun da novas purschidas entuorn la nova punt pendenza

Strategia valeta turistica

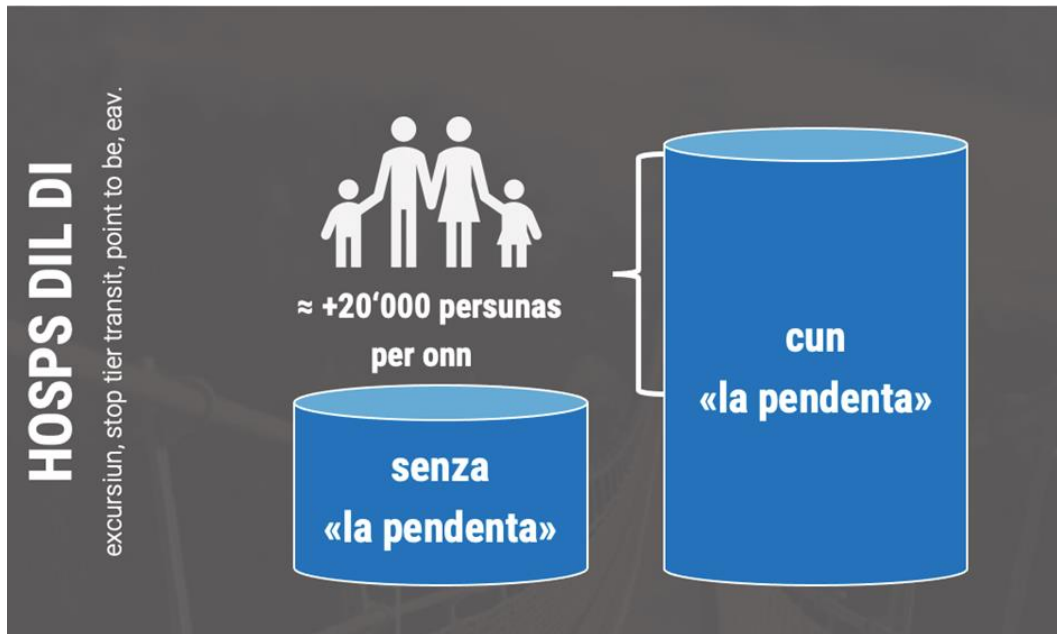
Il sequent maletg muossa ina survesta dallas purschidas ch'ei oz gia avon maun ni che savessen nescher entras la nova punt pendenza:

Purschidas novas ed existentas entuorn la punt

Era igl effect dalla nova punt pendenza sil turissem ei part dil concept. Per saver schazegiar quei effect ei vegniu contactau differentas organisaziuns turisticas e vischnaucas ch'ei oz en possess da semegliantas punts.

Da menziunar ei cheu surtut il svilup dil turissem dil di che vegn a s'augmentar marcantamein entras visitaders che vegnan explicitamein a Mustér per vester la punt ni che fan ina pausa a Mustér a caschun d'in transit atras il vitg. Cun far las cumparegliaziuns cun las punts da referenza e cun entginas supposiziuns, sa tenor l'Uniun la pendenza vegnir quintau cun in augment da ca. 20'000 hosps dil di per onn a Mustér. Quei augment vegn era dabien alla gastronomia ed al commerci indigen.

Svilup hosps dil di

Ils detagls ein veseivels el concept turistic.

4. Finanziaziun

Purschida publica e concept da finanziaziun

All'entschatta dalla finanziaziun stat la damonda, schebein la punt vegn pli tard a generar entradas ni buc. Il responsabels dall'Uniun la pendenza ein dil meini che la punt duess esser accessibla libramein per in e scadin senza stuer pagar entrada sin ina ni l'autra moda. Pia duess la pendenza restar ina purschida cun caracter public e sin quella basa ei vegniu elavurau il concept da finanziaziun.

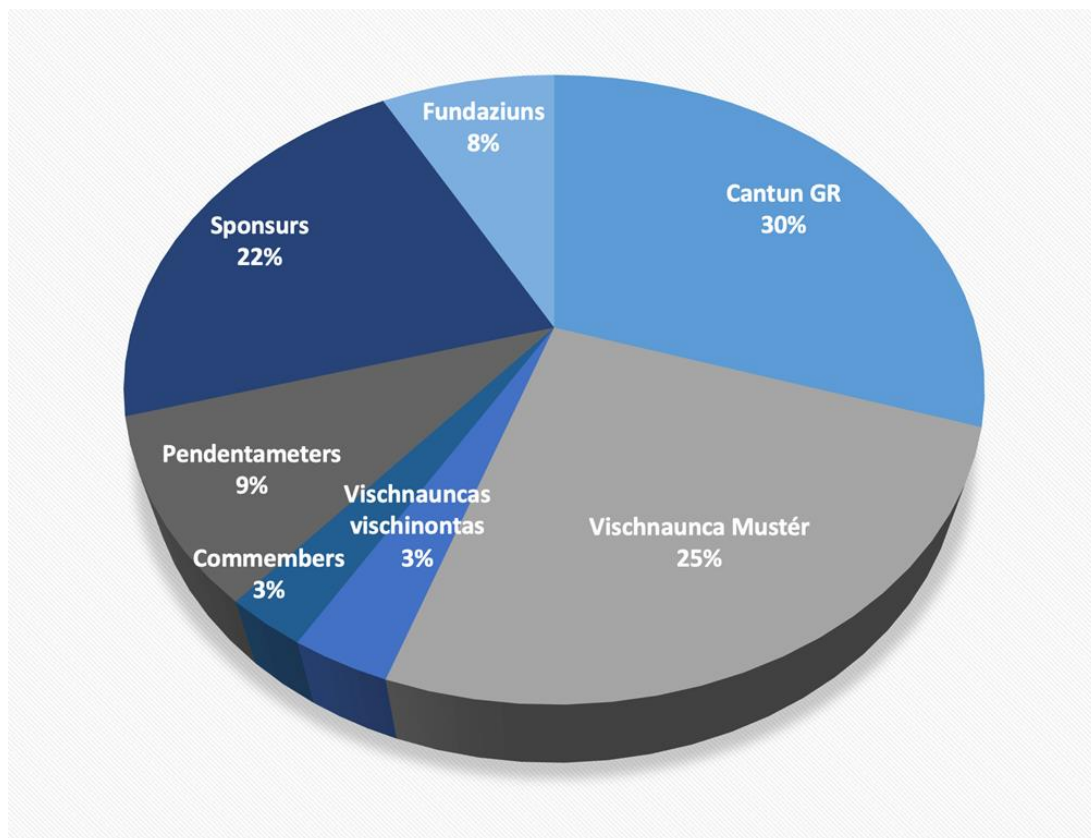
La decisiun pertuccont igl access liber alla punt ei vegnida prida igl atun 2022 dils responsabels dall'Uniun la pendenza. Entochen lu era quella damonda, e cunquei era la participaziun dil maun public, aunc buca sclarida definitivamein. Perquei ein las cefras publicadas ella brochura buca pli actualas.

Cun ina summa actuala da varga frs. 580'000.-- han ils responsabels saviu recaltgar dil maun privat ina summa considerabla. Ins ha denton stuiu constatar, ch'ina finanziaziun sulettamein ord fontaunas privatas, senza saver generar entradas, ei buca realistica. Suandonts puncts ein da risguardar:

- Las vischnauncas vischinontas, sco era las fundaziuns fan dependent lur contribuziun dalla partecipaziun dalla vischnaunca da Mustér.
- Fatschentas e persunas privatas ord la regiun sustegnan il project cun generusas contribuziuns. Il potenzial ord quellas spartas en nosa regiun ei denton limitaues.

Damai ch'ina purschida publica ei buca in object d'investiziun (neginas entradas), ei quella purschida dependenta da contribuziuns davart dil maun public che vegnan cumpletadas cun contribuziuns da sponsurs, donaturs e fundaziuns. La cumposiziun dalla finanziaziun se presenta actualmein sco suonda:

Repartiziun dalla finanziaziun

Ord ils motivs surnumnai finanziescha il cantun Grischun e la vischnaunca da Mustér ensemen biebein la mesadad dils totalmein 1.9 milliuns francs dils cuosts d'investiziun. Da quella part surpren il cantun Grischun l'aulta cumpart. La part che resta vegn repartida sin sponsurs e donaturs (incl. pendentameters), fundaziuns e commembers dall'uniun.

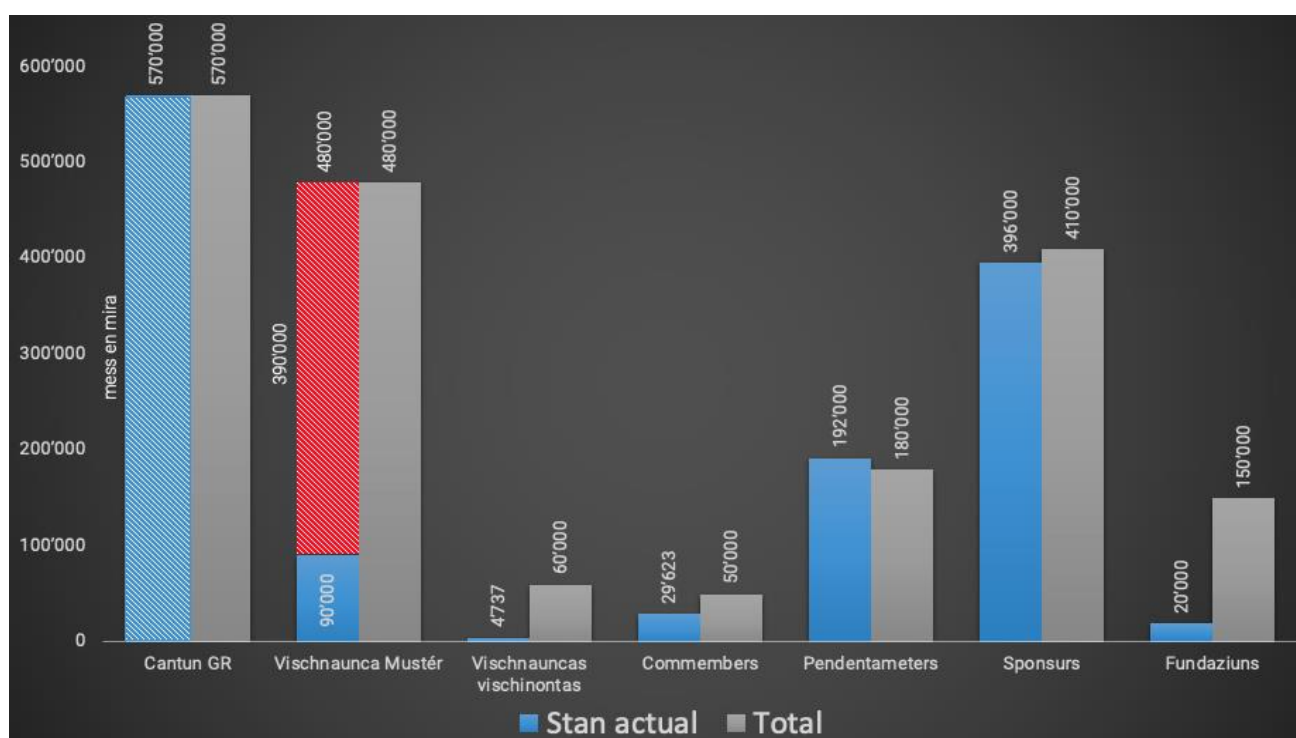
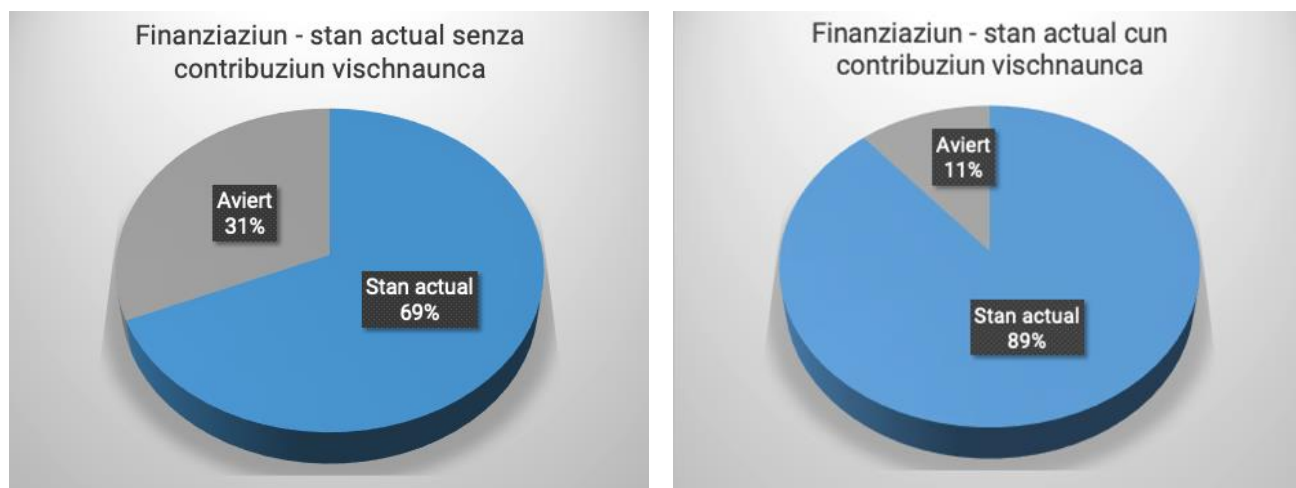
Stan actual dalla finanziaziun

Las contribuziuns davart il cantun Grischun derivan dil survetsch per traffic buca motorisau che sa dar suatienscha alla damonda da sustegn cun segirar ina contribuziun da max. 30% dalla summa d'investiziun.

In grond sustegn pil project vegn era dalla populaziun dalla regiun cun la cumpra da pendent meters. Entochen il matg 2023 han pli u meins 190 personas privatas susteniu il project cun la cumpra da "pendenta meters" en la valeta da mintgamai frs. 1'000.--. Plinavon sustegnan sponsurs e donaturs la pendent cun generusas contribuziuns. Cun sponsuradis e donaziuns ein pli u meins frs. 390'000.-- vegni rimnai entochen il matg 2023. Da menziunar ei che quei generus susteniment ei vegnius recaltgaus senza haver ina lubientscha da baghegiar.

Il stan dalla finanziaziun pils 9 da matg 2023:

Stan actual dalla finanziaziun

Per saver plidentar las fundaziuns sto la contribuziun dalla vischnaunca da Mustér esser enconuschenta. **Senza ina contribuziun dalla vischnaunca da Mustér vegn ei grev da dumandar susteniment tier fundaziuns e vischnauncas vischinontas.**

Contribuziun vischnaunca Mustér

La vischnaunca da Mustér ha già gidau a financiar il project ella fasa da planisaziun cun ina contribuziun ell'altezia da frs. 90'000.-- (incl. TPV). Cun quella contribuziun ein las lavurs naven dil studi da variantas entochen il project da baghegiar ed exposiziun vegnidas finanziadas. Cun ina contribuziun tier la realisaziun **ell'altezia maximala da frs. 390'000.--** vegn quella realisaziun fetg datier e concreta.

La contribuziun totala dalla vischnaunca da Mustér pil project "la pendentia" importa cunquai a maximalmein frs. 480'000.--, quei che munta actualmein ina cumpart da ca. 25% dils cuosts totals d'investiziun.

Ils responsabels ein vinavon alla tscherca da sponsurs e donaturs. La contribuziun supplementara da **frs. 390'000.--** ei da capir sco plafonament. En cass ch'ei reussescha als responsabels da recaltgar dapli che planisau tier sponsurs, donaturs ni fundaziuns, sesminuescha la contribuziun dalla vischnaunca conform alla summa recaltgada supplementarmein.

<i>Contribuziun vid planisaziun</i>	<i>Contribuziun vid realisaziun</i>	<i>Total</i>
frs. 90'000.-- (gia concediu dalla suprastonza igl onn 2019)	max. frs 390'000.-- (incl. TPV)	max. frs. 480'000.-- (incl. TPV)

5. Menaschi

Il concept da menaschi e manteniment ei d'anflar sin www.disentis.ch (agenda). Il manteniment cumpeggia suandontas lavurs:

<i>Lavur</i>	<i>Cuosts</i>
Dismissa da neiv e stiarner zenslas (Holzschnitzel) ni crappella (Split) encunter il seruschnar igl unviern.	frs. 2'500 -- tochen frs. 10'000.-- ad onn
Inspecziun principala entras personas dil fatg 5-10 onns.	frs. 10'000.-- mintga 5-10 onns
Inspecziun annuala entras il menader dalla punt. Manteniment sempel e schubergiar ils access ed il vial dalla punt.	frs. 2'500.-- ad onn

Las indicaziuns en connex cul menaschi sebasan sin las experientschas fatgas cun la fetg semeglionta punt pendentia "Goms-Bridge" a Bellwald (VS) che sesanfla sin la medema altezia sur mar sco Mustér.

Suenter l'inauguraziun dalla nova punt pendentia surdat l'Uniun la pendentia igl object alla vischnaunca da Mustér, la quala ei futuramein responsabla pil manteniment dalla punt. Da menziunar ei che la punt ei planisada atras ed atras cun material neiv e buca p.ex. cun sugas gia duvradas sco tier auters projects dil medem gener. Aschia sa vegnir quintau cun in temps da veta dalla punt da min. 80 onns ed il manteniment sesminuescha sin in minimum.

Tier objects semeglionts ei vegniu plazzau ina cassa ed in code da QR da mintga vart dalla punt per rimnar contribuziuns voluntarias dils visitaders. El cass dalla punt a Bellwald (VS) han ils cuosts da manteniment dils davos onns saviu vegnir cuvretgs cumpleinamein cun quellas contribuziuns voluntarias.

Punt pendent "Goms-Bridge" a Bellwald

6. Prefinanziaziun (aconto)

Tenor l'Uniun la pendent duess la punt vegnir realisada durant igl onn 2024, quei per saver ademplir ils contracts cun sponsurs e donaturs sco era per observar ils termins d'offerta. Per saver garantir quei termin ston las sugas dalla punt vegnir empustadas gia il settember 2023, aschia ch'igl ei necessari da saver planisar durant la primavera e la stad 2023, quei che caschuna gia ils meins matg/zercladur 2023 emprems cuosts ell'altezia da frs. 140'000.--.

Ils contracts cun sponsurs e donaturs van en vigur il mument che la lubientscha da baghegiar ei avon maun e la finanziaziun ei segirada. Tenor l'uniun ei la finanziaziun garantida cura che 90 % dils cuosts d'investiziun ein cuvretgs cun contracts e donaziuns. Cun las contribuziuns dil cantun e dalla vischnaunca sesanfla la finanziaziun actualmein tier 89 %. Quei ei bein fetg datier dalla finamira da 90 %, denton sa l'uniun aunc buca activar ils contracts cun sponsurs e donaturs per aschia saver finanziaziun la planisaziun durant igl onn 2023.

Per quei motiv ha il cussegl da vischnaunca concediu ils 18 d'avrel 2023 in aconto ell'altezia da frs. 140'000.-- per la planisaziun dalla punt el mument che la lubientscha da baghegiar ei avon maun e che la decisiun davart la contribuziun communal ha vigur legala.

7. Referendum facultativ

Encunter la decisiun dil cussegl da vischnaunca dils 18 d'avrel 2023 davart in credit da maximalmein frs. 390'000.-- per la realisaziun dil project "la pendent" ha Ignaz Furger inoltrau ils 9 da matg 2023 en num da 129 votantas e votants il referendum facultativ.

Sebasond sin art. 21, lit. c dalla constituziun communal ei il sura conclus da suttametter alla votaziun dil pievel.

8. Ponderaziuns finalas

La nova punt pendentia porta in plivalur alla populaziun da Mustér ed al turissem dall'entira regiun. Plinavon vegn ella a portar in svilup els secturs dalla gastronomia e dil commerci entras in augment marcant da hosps dil di en vischnaunca. L'iniziaziun dil project a basa privata (Uniun la pendentia) ha claramain purtau fretg, el senn ch'ei ha saviu vegnir recaltgau ina gronda part dalla finanziaziun entras sponsurs e donaturs. Quei fuss buca stau pusseivel en quella moda cun in

project communal. Tuttina duess la punt esser accessibla per in e scadin senza taxas d'entrada. Quei ei denton mo pusseivel, sch'il maun public separticipescha cun ina contribuziun corrispundenta.

Cun surprender ina cumpart totala da mo ca. 25% dils cuosts d'investiziun retscheiva la vischnaunca da Mustér in'attracziun ed ina purschida da gronda muntada sur in liung temps cun cuosts moderai el manteniment.

Tgei schabegia sch'il credit vegn refusau?

Senza la cumpart da frs. 390'000.-- davart dalla vischnaunca da Mustér ei il project buca realisabels cun in access gratuit. Dil mument ch'il suveran refusa il project, sto ensemen cun investurs vegnir elavurau in concept da finanziaziun, il qual pretenda in'entrada cun in sistem da pagament. Il project s'entarda cheutras per plirs onns. Plinavon ei la contribuziun dil cantun periclitada.

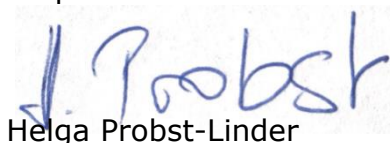
9. Proposta

Ils 18 d'avrel 2023 ha il cussegl da vischnaunca concediu cun 12 encunter 2 vuschs il credit da maximalmein frs. 390'000.-- (plafonament dils cuosts) per la realisaziun dil project "la pendentia".

Sebasond sin sura consideraziuns e conclus propona la suprastanza communal ed il cussegl da vischnaunca da conceder il credit da maximalmein frs. 390'000.-- per la realisaziun dil project "la pendentia".

En num dil cussegl da vischnaunca

La presidenta:

Helga Probst-Linder

L'actuara:

Ursina Murer-Fatzer

Disentis/Mustér, ils 15 da matg 2023